

Yaddaşlardan silinməyən 20 Yanvar

Bir tarixə nəzər

Yaxud Heydər Əliyev 1990-cı ilin 20—21 yanvarında

XX əsr Azərbaycan tarixinə ölkədə baş verən bir sıra ictimai-siyasi hadisələrlə yazıldı. Bu hadisələr arasında Azərbaycanı ikinci dəfə müstəqilliyə, azadlığa aparan yolda baş vermiş 1990-cı ilin 20 Yanvar hadisəsi daha xarakterik və daha mühüm hadisə olmuşdur.

Qeyd edək ki, 20 Yanvar hadisəsi heç də təsadüfən baş verməmişdir. Məlumdur ki, son iki əsirdən çoxdur millətçi, xəyanətkar ermənilər fürsət olduqca əzəli Azərbaycan torpaqlarını hissə-hissə işğal edərək böyük Ermənistan yaratmaq xülyası ilə yaşayırlar. Elə 20 Yanvar hadisələrinin baş verməsinə səbəb yenə də erməni millətçiləri olmuşlar.

XX əsrin 80-ci illərində və 90-cı illərin əvvəllərində çürüməyə, dağılmağa doğru gedən Sovetlər İttifaqında baş verən siyasi böhrandan ermənilər yenə də ustalıqla istifadə etmişlər. O vaxtlar keçmiş SSRİ-nin başında duran M. S. Qorbaçov siyasi hakimiyyətindən sui-istifadə edən ermənilər yenidən Dağlıq Qarabağın və onun ətrafında olan rayonların Ermənistana birləşdirilməsi məsələsini qaldırmışlar. Dağlıq Qarabağda bu iddia ilə bağlı ermənilər güclü mitinqlər keçirmişlər. Məsələyə məhəl qoymayan SSRİ rəhbərliyinə və mövcud quruluşa qarşı Azərbaycan xalqının inamı itməyə başlamış, onlar da erməni seperatçılarını etiraz əlaməti olaraq Bakı şəhərində və digər şəhərlərdə dinc yolla nümayişə çıxmışlar. Lakin sovet rəhbərliyi respublikadakı əsil vəziyyəti düzgün qiymətləndirə bilməmiş, yanvar ayının 19-dan 20-nə keçən gecə sovet ordusunun təcridatına qədər müasir silahlarla silahlanmış əlahiddə qo-

şun dəstələrini Daxili İşlər Nazirliyinin böyük kontingenti ilə birlikdə Bakı şəhəri-

gün məlumat verilməmişdir. Hətta bu hadisələrin izlərini ört-basdır etməyə çalışanlar da olmuşdur. O vaxtkı Azərbaycanın rəhbər vəzifələrində işləyənlər də bu məsələyə etinasız yanaşmış, hadisələrin axarından baş çıxara bilməmişlər.

Bakıda törədilmiş qanlı

lərək mətbuat konfransında Bakıda törədilən qanlı cinayəti qətiyyətlə pisləmiş və böyük itkilərə səbəb olmuş faciə ilə bağlı Azərbaycan xalqına başsağlığı vermişdir. O demişdir: **«Azərbaycanda baş vermiş hadisələrə gəlincə, mən onları hüquqa, demokratiyaya yabançı, humanizmə və ölkəmizdə elan olunmuş hüquqi dövlət quruluşu prinsiplərinə zidd hesab edirəm».**

Dahi siyasətçi sonra çıxışında Azərbaycanda yaranmış mürəkkəb vəziyyətin bir sıra səbəblərini açıqlamışdır. O, bu səbəblərdən birinin 1988-ci ildən başlayaraq Azərbaycan və Ermənistan arasında gedən

nin mərkəzi küçələrinə toplaşan əhəlinin üzərinə yeritilmişdir. Qoşunların tərkibində ermənilər və cinayətkarlar da olmuşdur. Həmin gecə 130-dan çox dinc əhali gülləborana məruz qalmış, 700 nəfərdən çox yaralanmışdır. Ölənlər və yaralananlar arasında qocalar, uşaqlar, qadınlar və əlillər də vardı. Vətəndaşlara və dövlətə kullu miqdarda ziyan dəymişdir. Hərbiçilər tərəfindən ölkənin baş tribunu—televiziyanın enerji bloku partladılmış, şəhərin küçələrində işıqlar söndürülmüş, sakinlərdən evlərində hərbiçilərin güllələrinə tuş gələnlər də olmuşdur. Bakı şəhərində olduqca ağır vəziyyət yaranmış, baş verən hadisələr barədə əhaliyə düz-

hadisələrə ilk olaraq o zaman Moskvada yaşayan Heydər Əliyev etiraz səsinə ucaltmışdır. Məlum olduğu kimi Azərbaycan xalqının görkəmli oğlu, XX əsrin siyasi liderlərindən biri Heydər Əliyev uzun illər Azərbaycan Respublikasının rəhbəri vəzifəsində çalışmış, o vaxtkı SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə irəli çəkilmiş, Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü olmuşdur. Lakin 80-ci illərin sonunda Moskvada Siyasi hakimiyyətdən uzaqlaşdırılır və pensiyaya göndərilir.

Heydər Əliyev 20 Yanvar faciəsinin ertəsi günü həyatını təhlükə altında qoyur və Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gə-

millətlərarası münaqişə olduğunu qeyd etmişdir. Həmin hadisəyə də Dağlıq Qarabağ və onun ətrafında baş verən münaqişələr səbəb olmuşdur. Heydər Əliyev hesab edirdi ki, Azərbaycan və Ermənistan, eləcə də ölkənin ali siyasi partiya rəhbərləri bu məsələni tənzimləməli, daxili müharibəyə, millətlərarası münaqişəyə son qoymalı idilər. Ötən iki il ərzində isə bu istiqamətdə lazımi səviyyədə iş aparılmamışdır. Lakin iki illik bir zaman çərçivəsində bu məsələni tənzimləmək, yoluna qoymaq olardı.

Heydər Əliyev daha bir səbəbi isə o zamankı Azərbaycan rəhbərliyinin səriş-təsizliyində, səhv addımlarında, yaramaz iş üslubun-

da, yalnız siyasi maneəvirlərlə xalq arasında yaratdığı uçurumda görürdü. Elə buna görə də xalq hiddətlənərək küçələrə çıxmış, hətta Azərbaycanın şəhər və rayonlarında aylarla mitinqlər davam etmişdir. Lakin ölkədəki siyasi vəziyyəti öz axarına salmaq, siyasi həyatdakı qeyri-sabitliyi nizamlamaq üçün kifayət qədər imkan olmuşdur. Təəssüf ki, nə Azərbaycan rəhbərliyi, nə də ali siyasi rəhbərlik bu imkandan istifadə edə bilməmişdir.

XX əsrin, həmçinin bundan əvvəlki dövrlərin siyasi aləmindən qaynaqlanan, dövlətə rəhbərlik və xalqla əlaqə prinsiplərini yaxşı bilən ümummilli lider demişdir ki, bu dövr ərzində əhalini sakitləşdirmək üçün də kifayət qədər imkanlar olmuşdur. Əgər o vaxtlar rəhbərlik daha səriştəli kadrlarla möhkəmləndirilsəydi məsələ siyasi cəhətdən tənzimlənsəydi, xalqla mükəlliməyə girilsəydi vəziyyət o yere gəlib çıxmazdı, paytaxta ordu yeridilməzdi. Heydər Əliyev qeyd etmişdir ki, o zaman ki rəhbərlik sadəcə olaraq respublikadakı vəziyyəti düzgün qiymətləndirə bilməmiş, Azərbaycan xalqının psixologiyasını anlamamış, əhəlinin müxtəlif təbəqələri ilə əlaqələri zəiflətməmişdir. Nəhayət, şəhərə ordu yeridilmiş, günahsız adamlar qətlə yetirilmişlər.

Məsələ hələ təkə bura xılan bu nöqsanlarla bitmirdi. Azərbaycanda necə ordu birləşməsi olduğunu yaxşı bilən siyasi xadim qeyd etmişdir ki, ölkəyə kənardan ordu yeridilməsinə də ehtiyac yox idi. Azərbaycanda 5 növ qoşun birləşmələri olduğu halda kənardan qoşun yeridilməsinə nə ehtiyac vardır? Əgər belə bir zərurət vardısı ölkədə yerləşən hərbi hissələrdən istifadə etmək olardı. Heydər Əliyev bu nöqsanları buraxanların hamısının cəzalandırılmasını tələb edirdi.

N. ATAĞIŞIYEV.

Şəhidlər ölməzdirlər

20 Yanvar faciəsinin 23-cü ildönümü münasibəti ilə Qəbələ Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının 28 dekabr 2012-ci ildə 130 №-li sərəncamı ilə tədbirlər planı

təsdiq edilmişdir. Tədbirlər planına əsasən muzeyimizdə müxtəlif mərasimlər həyata keçirilir. Onlardan biri də 11 yanvarda təşkil olunmuş dəyirmi masadır.

Dəyirmi masanı Azərbaycan Respublikasının Əməkdar Mədəniyyət işçisi, Qəbələ Rayon Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyinin direktoru Xalis Məmmədov açmış-

dır. Şəhidlərin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilmişdir. Muzeyin ekspozisiyaya və kütləvi iş şöbəsinin müdiri Həqiqət xanım Rüstəmli "20 Yanvar" adlı mühazi-rə oxumuşdur. Mühazi-rə tədbir iştirakçıları tərəfindən diqqətlə dinlənilmişdir.

Tədbirdə çıxış edənlər bu və bu kimi faciələrin törədilməsini təşkil edən canilərin cəzalandırılmasını tələb etmişlər.

Gülər XƏLİLOVA,
rayon tarix-
diyarşünaslıq
muzeyinin əməkdaşı.